

palubní deník č.5

Školní čtenářské kluby a radostná zvěst

Irena Poláková

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby

Vítejte na palubě... na palubě lodi *Školní čtenářské kluby*. Paluba je nám metaforou společně trávené cesty směřující k stejnému cíli.

Projekt obecně prospěšné společnosti Nová škola, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR prostřednictvím OP VK.

„Jděte ven do celého světa a hlásejte radostnou zprávu...“

Parafráze evangelijního textu a její použití v souvislosti se čtenářstvím možná trochu pokulhává, ale zároveň vyjadřuje mé nadšení z náročné práce řady učitelů a knihovníků, kteří četbu považují za nedílnou součást svého života a chtějí „její slávu“ šířit dál. Úmyslně kladu na první místo „četbu jako součást vlastního života“. Stále víc jsem přesvědčena, „že nemůže zapalovat, kdo sám nehoří“ (a to navzdory tomu, „že i ztrouchnivělý milník může ukazovat cestu“). Naše podzimní zprávy ze čtenářských klubů se týkají převážně toho, jak klubovní vedoucí „expandují“ mimo kluby, pomáhají kolonizovat neobývaná čtenářská teritoria nejen ostatním dětem své školy, ale i rodičům žáků či dalším malým čtenářům. Pracovním heslem dalšího roku klubové práce je: „Vezmi mámu do klubu.“ Následující řádky Terezy Nakládalové jsou jednou z prvních vlašťovek (navazují na předchozí texty publikované v *KL* a týkající se zapojení rodičů v čtenářských klubech). Další text orientačně představuje, jak se do školních čtenářských klubů zapojuje školní družina ve Staňkově. Závěrečný text opět zmiňuje jednu finančně relativně náročnou aktivitu – společný nákup knih v knihkupectví. I její úspěch je „radostnou zvěstí“, kterou rádi šíříme dál.

Jak jsme budovali knihovnu pro školu i veřejnost
Projekt ZŠ a MŠ Hlavečnick, okr. Pardubice, *Pojďme číst!* v rámci projektu *One World, Many Voices*, vyhlášeného Americkou obchodní komorou.

Jsme velmi malá škola ve velmi malé vesnici. V podstatě takový, ne přírodní, ale společenský úkaz. Míváme přibližně 50–80 žáků, ale provozujeme oba

stupně základní školy. Naše mateřská obec má něco málo přes 250 obyvatel, a aby toho nebylo málo, nachází se na rozhraní tří krajů mimo železniční trať nebo hlavní tahy silnic. Sociální vyloučenost naší obce se nám paradoxně stala výhodou, když nám zajistila vstupenku do dvou čtenářských projektů.

Prvním z nich je známý projekt *Brána ke vzdělávání: Školní čtenářské kluby*. Druhý pak, pro nás přirozené vyústění prvního, projekt *One World, Many Voices* financovaný Americkou obchodní komorou. Zde jsme požádali o finanční dotaci na zbudování školní knihovny pro veřejnost. Když jsme se dozvěděli o vypsání výběrovém řízení a zjistili jeho priority, především úzkou návaznost na místní komunitu, napadlo nás, že zkušenost předávání čtenářství v rámci čtenářských klubů chceme rozšířit i za jejich hranice: mezi ostatní žáky školy, školky, mezi učitele, rodiče a obyvatele naší obce.

Sepsali jsme žádost a obdrželi grant. Nebyl sice v té výši, o jakou jsme žádali, ale projektová manažerka pro nás navíc uspořádala sbírku knih, kterých se k nám ve dvou vlnách dostalo asi 500. Protože projekt, který jsme nazvali *Pojďme číst!*, je třídním projektem, hlavní slovo měla druhá třída (tj. 3. a 5. ročník). V první fázi bylo potřeba zjistit vkus a zájem potenciálních čtenářů, aby knihovna byla naplněna tituly, které bude někdo opravdu číst. Děti vytvořily dva druhy dotazníků, jeden pro dospělé, druhý pro děti. Dotazníky pak distribuovaly do všech tříd včetně mateřské školy. Všude zvládly krátce vysvětlit, o co nám v projektu jde. Spolužákům rozdaly dotazníky s průvodním dopisem pro rodiče a na závěr podělily všechny zaměstnance školy, od paní ředitelky po pana školníka.

Pro distribuci do obce jsme potřebovali spolupráci obecního úřadu. Navázat tuto spolupráci bylo vlastně

Foto: O. Polák

jedním z dílčích cílů projektu. Pan starosta nám ochotně vyšel vstříc, daroval nám obálky, jež mu zbyly z voleb, sepsal pro nás počty osob v jednotlivých domech – zvláště děti a dospělé – a slíbil, že si pro nás najde volnou chvíli a přijde do školy na besedu. Během několika hodin a díky Edovi z 5. třídy, který tomu obětoval část víkendu, jsme doručili dotazníky i do schránek občanů obce Hlavečnick, včetně instrukcí, kam vyplněné dotazníky mají odevzdat – úřad, škola, obchod.

Děti a jejich rodiče spolupracovali skvěle. Sice se nám občas objevil dotazník, kde bylo napsáno: nečtu nic apod., ale stáli jsme přece o vyjádření vlastního názoru.

Vyhodnocování dotazníků se ujala třídní učitelka Martina a já (mimo jiné obě vedeme čtenářský klub v naší škole). Těm, kdo si přáli konkrétní titul, jsme se snažily vyjít vstříc, a pokud byl k mání, tak jsme ho objednaly, ostatním jsme vybraly my v rámci jejich oblíbených žánrů. Knihy jsme se snažily objednat pro všechny věkové kategorie, které jsme pracovní rozděly na čtyři – předškoláci, první stupeň, mládež, dospělí. Nakonec jsme nakoupily téměř 200 knih.

Současně s nákupem probíhalo ještě několik aktivit: přijela nás navštívit manažerka projektu *One World, Many Voices* Eva Chvalková a dovezla nám výtěžek sbírky – asi tři sta knížek, zároveň nás doporučila paní Lence Mrázové, která nám sama až z Kladna dovezla mnoho krásných knih po svých rodičích. Místní truhlář nám na zakázku vyrobil knihovnu a děti uspořádaly konkurz na logo projektu. Vyhrála jedenáctiletá Adéla a její logo se objeví v každé knize jako ex libris naší knihovny. Zde bych ještě ráda zmínila dalšího dobrovolníka, Libora Nalezinka, který strávil mnoho času grafickou úpravou našeho loga.

Knihy dorazily v mnoha krabicích. Naštěstí se blížil konec roku, a tak jsme spolu s dětmi měly čas rozbalovat, třídit, barevně označovat na hřbetu podle kategorií, lepit loga a čísla knih, evidovat, kontrolovat. Práce bylo hodně a slavnostní zahájení se blížilo...

Hotová knihovna už stála nějaký ten čas ve vestibulu školy a zela prázdnotou. Lepší reklamu jsme ale nemohly vymyslet, každou chvíli se někdo ptal, na co to tam je, a ač při pravidelných shromážděních školy jsme to již několikrát řekly, rády jsme znova vysvětlovaly a snažily se předat trochu nadšení pro projekt. Asi týden před slavnostním zahájením knihovny jsme rozdaly pozvánky, kde stálo datum dne D – 25. červen.

Foto: O. Polák

Ten den jsme konečně zaplnily knihovnu knihami, zakryly ji závěsem, abychom ji mohly slavnostně odhalit. Děvčata z 3. ročníku mazala jednohubky a páťáci s Martinou sepisovali pravidla pro půjčování knih. Aby cesta ke čtenářství byla co nejméně komplikovaná, mohou si všichni půjčovat knihy ve škole bez ptaní. V případě, že si ji kdokoli chce půjčit domů, musí si ji nechat zapsat u kohokoli z projektové třídy. Půjčuje se vždy jen jedna kniha. Rozdělení knih do věkových kategorií je pouze vodítkem pro výběr, ne omezením.

Pravidla visela na zdi, u které žáci zřídili výpůjční pult, jednohubky ležely na stolech a náš geniální klavírista, deváťák Petr Kroščen, zahrál několik svižných skladeb. Sešla se celá škola, se školkou jsme se domluvili na druhý den, aby si to všichni řádně užili. Byli jsme moc rádi, že i několik rodičů vážilo cestu a dostavilo se... – Samozřejmě jsme si s Martinou neodpustily několik projevů, ke kterým se ještě přidala paní ředitelka se svým. Kromě informací a faktických poznámek k provozu jsme se shodly v tom, že jsme moc rády a vděčné za to, že prostě a jednoduše můžeme číst. A tak prostě: Pojďme číst!

Třešňáčky strhly závěs a knihovna začala svůj provoz. Musím přiznat, že i mne samotnou překvapilo, kolik dětí se místo na jednohubky vrhlo na knihy. Zde se ukázalo, že půjčování a čtení knih se dá naučit a je návykové. V čele půjčujících byli převážně členové čtenářských klubů. Mnoho dětí také půjčovalo knihy pro své rodiče, sourozence, babičky. Doufáme, že je to cesta, jak sem i je samotné přivést.

Nyní čekáme, jak bude knihovna pokračovat. V případě, že se tato otevřená forma osvědčí, chceme postupně přesouvat fond školní knihovny do té projektové ve vestibulu. Námitky některých dospělých, že se nám knihy poztrácejí a budou rozkradeny, sice akceptujeme, ale ze zkušenosti čtenářského klubu víme, že volnost v půjčování nezavdává příčinu k odcizení, spíše naopak. Rozhodně cesta ke čtenářství stojí za různá rizika a oběti.

Na úplný závěr bych ještě ráda poděkovala paní Chvojkové a paní Tiché za to, že přišly ve svém volnu balit ta kvanta knih, a také všem jejich dětem, zvláště Dominikovi a Adéle, které udělaly také velký kus práce. A mimochodem, včera mi paní učitelka Eva sdělila, že přes prázdniny přečetla pět knih z projektové knihovny, dobrý začátek, jak knihovnu doporučit svým žákům. To je teď náš další cíl: Sdílené čtenářství.

(Tereza Nakládalová, čtenářský klub Hříbata, MŠ a ZŠ Hlavečnick)

Kterak knihy čtenářského klubu rozdávají radost i za jeho zdi...

Možná jsem napsala špatný nadpis, vždyť čtenářský klub naší školy je otevřen všem, kdo přijdou. A přicházejí sem nejen děti se zvědavostí, zájmem se začíst, ale i s prostou touhou jen vyplnit volný čas před odjezdem autobusu domů.

A tak se nám po prvním dni otevřených dveří podařilo tuto pomyslnou zeď zbourat a do klubu začalo pravidelně docházet oddělení Bobři naší školní družiny s paní učitelkou Andreou Pavlíkovou Jungovou.

Zápis z prvního dne návštěvy zněl: „Moc se nám tu líbilo a určitě si domluvíme další návštěvu.“ A tak se i stalo! Bobříci nás poctí svou návštěvou vždy jednou za čtrnáct dní, pokaždé s očekáváním, která z knih se jim tentokrát otevře.

Při schůzce mají Bobříci možnost se pokochat knihou z knihovny, zalistovat jí nebo se do knihy i začíst. Některé z knih si Bobříci půjčili ke čtení v družině. Protože jsem si vědoma toho, že děti dnešní doby potřebují ke knize popostrčit a ke čtení navnadit, dávám jim pravidelně ochutnat z klubových činností (ovšem jen typově, musím volit jiné knihy či texty, protože do školní družiny docházejí i některé děti z klubu).

Zde je několik aktivit. Krásná kniha *Jakub a Jáchym*, která vás doslova vtáhne do dění a nenechá žádné z dětí nečinně sedět. Plnili jsme úkoly, povídali si s hrdiny, říkali říkanky, zapojili vlastní zkušenosti a dařilo se nám předvídat. Využila jsem i touhy dětí malovat. Jindy jsme čas zasvětili O. Sekorovi. Prošli jsme se s Ferdou světem zvířat. Četli jsme, hráli hry, pomocí kostek tvořili věty, a ujasnili si tak důležitost správného slovosledu. Dokonce jsme vytvořili komiks. Úžasné zážitky jsme prožili s obyvateli města Kocourkova a jejich koňským vejcem. Částečně jsme četli a částečně poslouchali přednes textu z internetu. Uplatnili jsme předvídání a zvládli jsme techniku *Vennových diagramů*, která nám pomohla při porovnávání.

Jindy se atmosféra nesla v duchu pohádek. Tady nám otevřely své stránky třeba Žáčkovy knihy *Pohádkový kolotoč* a *Pohádkový tobogán*. Skládání obrázků do osnovy pro mladší děti či vět podle dějové a časové posloupnosti pro starší nebylo úplně jednoduché. O to větší byla radost z úspěchu. Ani rozhovory dětmi vytvořených loutek nezůstaly bez potlesku. Vše jsme završili legrační pohádkou. Děti se předháněly ve vymýšlení různých přídavných jmen a já je postupně vepisovala jako přívlastky do vět pohádky. To rozuzlení, když jsme pohádku četli... smích nebral konce!

Hráli jsme si ale i s texty naučnými a s encyklopediemi v kombinaci s knihami s dětskými hrdiny. Tady jsem kromě encyklopedií využila například knihy *Už žádné výmluvy* nebo oblíbené *Nezbedníky*. Určitým zadostiučiněním a tečkou za uplynulým školním rokem mi může být zápis od Bobříků z dalšího dne otevřených dveří: „Naše školní družina se moc těší, až zase od září budeme pravidelně navštěvovat knižní klub, seznámíme se s novými knihami a budeme si společně hrát, číst a tvořit.“

Tolik asi sdílená radost ze spolupráce se školní družinou. Klubovou knihovnu však nevyužívá jen ona.

Nejvíce knihovnu využívá má kmenová třída, vždyť ji mají přímo u nosu. Je úžasné, když máme možnost při vyučování odběhnout a zalistovat, dohledat informace z encyklopedií, najít ukázkou ilustrací známých ilustrátorů či si přečíst ukázkou z tvorby autora, na kterého právě narazíme. A to vůbec nemluvím o pravidelných čtenářských dílnách, kdy se může, ale nemusí, kniha z knihovny stát zvolenou knihou. A představte si ty klidné přestávkové dozory, kdy se žáci povalují po polštářcích a koberečcích a listují knihou. Samozřejmě dětem rozečtené knihy půjčím

Foto: O. Polák.

domů, aby se dlouho netrápily očekáváním toho, jak bude příběh pokračovat.

A kdyby se vám zdála knihovna stále málo využitá, příkládám k dobru ještě dva texty od učitelek naší školy ze dnů otevřených dveří.

Paní učitelka Roubalová (4.B): „Krásné knížky využijí ve výuce! Díky, že ses tak angažovala pro naši školu! Super!“ – A opravdu si knihy půjčovala nejen pro své žáky, ale i vnučata.

Paní učitelka Zámostná (2.B): „Děkuji za knižní klub ve škole. Pravidelně si pro třídu zapůjčuji knížky. Děti mají možnost se seznámit s novými tituly a autory. Výběr knih je aktuální a přizpůsoben věku i době, ve které žijeme. Počkám a těším se na spolupráci v dalším školním roce.“ – A mohu-li prozradit, tato paní učitelka chodí nahlížet do knihovny i před Vánoci či svátky a narozeninami svých dětí školou povinných.

Na závěr mi dovoluť z mé strany poděkovat hlavním aktérům tohoto projektu paní Polákové, Bělinové, Hořovské a Škardové (a nejsou zajisté samy). A to především za nápad, myšlenku, kluby rozjet. Mít ve třídě zásobu kvalitních a pro dnešní děti atraktivních knih, navíc různě náročných je (vzhledem k bolavé noze dnešního školství – financování) pro nás doslova luxusem.

(Jana Pluhařová, ZŠ Staňkov)

Nákup knih v Hlavečnicku, knižní dary pro Hříbata

Náš čtenářský klub Hříbata z Hlavečnicka dostal nemalý sponzorský dárek – peníze na nákup knižních darů, které si děti samy vyberou v knihkupectví. Pro většinu žáků to byla víceméně premiéra, vybrat si sám v obchodě knihu. Protože jsme z místa, odkud musíte za knihami vyjet, nasedli jsme 20. června do autobusu a jeli do Kolína. Cesta to byla velmi náročná, bylo kolem 30 °C ve stínu. Od nádraží ke knihkupectví jsme prožili ještě jedno malé dobrodružství – Veroniky rozbité koleno –, a tak jsme ještě cestou navštívili lékárnu.

Knihkupectví obchodního domu v Kolíně bylo opravdu bohatě zásobené a my jsme měli sjednanou množstevní slevu. Zbývalo si pouze vybrat knihu. Musím napsat, že pro některé děti to byl velmi náročný úkol. Nechávaly se zlákat křiklavými obaly, které často patřily pouhým zápisníkům, zatoužily po hračkách přibalených k čtyřstránkovým „knihám“. Někdo měl ale opačný problém. Několik chlapců si přálo knihy z oddělení pro dospělé – na obalu byl např. voják nebo automobil. Nechali

Foto: O. Polák.

jsme děti listovat a ptali se jich, co se jim na knize líbí a zda si myslí, že v ní doma ještě něco nového objeví. Nakonec si přece jen každý vybral. Někdo leporelo, někdo knihu pro dospělé (encyklopedie aut), ale zdálo se, že vše s uvážením. Některým dětem radost z knížky zakalilo zklamání, že bublifuky a bonbony u kasy jim prostě nekoupíme. Přesto i tyto děti si listovaly svými knihami cestou domů a jedna dívka si ji přinesla na noc s klubem (hned druhý den) s tím, že už ji celou s mámou přečetly.

Rozhodně byly knihy přijaty lépe, když si je děti vybraly samy, než když jsme je minulá pololetí vybírali my.

*(Tereza Nakládalová a Helena Holanová,
vedoucí klubu MŠ a ZŠ Hlavečnick)*

A na závěr – citace z textu publikovaného v *Bulletinu středočeských knihoven...* (a zasloužená chvála i čest *Kritickým listům*)

Rok a půl činnosti čtenářských klubů ve Slaném nás všechny zúčastněné, ale i knihovnu, obohatil. Do knihovního fondu přibýlo několik příruček, jak pracovat s „nečtenáři“, o rozvoji čtenářské gramotnosti, o základech čtení, skvělý časopis *Kritické listy* apod. My knihovnice jsme díky úzké spolupráci s učitelkami více poznaly jejich práci a nahlédly pod pokličku pedagogiky. Všichni jsme ale prožili mnoho poučných chvil s malými „nečtenáři“. Zajímavé bylo zjištění, proč tyto děti nečtou, a potěšující i radostné byly jejich první čtenářské úspěchy. Blízký vztah ke knihovnicím tyto děti přivedl do knihovny.

Povídání a doporučování přečtených knih mezi dětmi probíhá v mnoha knihovnách, ale účastní se

Foto: O. Polák.

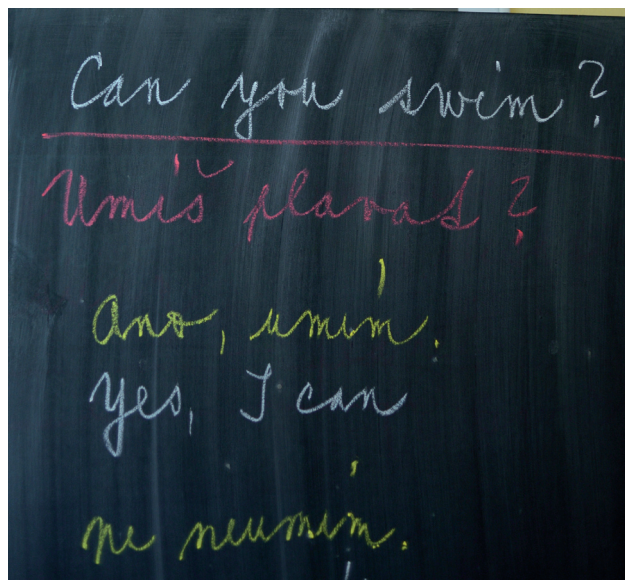

Foto: O. Polák.

ho děti, které čtou. Do naší knihovny chodí některé děti pouze na počítač a čtení je „nebaví“, nebo prostě nenašly tu svou „správnou“ knihu. Čtenářské kluby v dětském oddělení by možná malým „nečtenářům“ pomohly najít cestu ke čtení. Určitě nebudou kluby v knihovnách nic nového, ale díky zkušenostem z projektu by mohly fungovat jinak, nově.

*(Naďa Rollová, knihovnice a manažerka klubu
ZŠ Politických vězňů, Slané)*

Více informací o čtenářských klubech, ukázky konkrétních lekcí i anotace knih najdete na: www.ctenarskekluby.cz, či na facebooku: *Školní čtenářské kluby*.

Na vaše dotazy a podněty se těšíme na e-mailové adrese: irena.polakova@novaskolaops.cz.

Foto: O. Polák.